

Marja Rankila

26.6.2026

Viite: VN/25636/2023

Lausunto väliaikaisesta poikkeamisesta vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä sähköjärjestelmän tasapainottamiseksi

Energiateollisuus ry (ET) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi, joka koskee väliaikaista poikkeamista vesivoimalaitoksen lupamääräyksistä sähköjärjestelmän tasapainottamiseksi.

ET toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavat toimet (18 luvun 5 a §)

- Energiateollisuus ry pitää esityksen tavoitetta kannatettavana. Sähköjärjestelmän käyttövarmuus ja toimintakyky ovat yhteiskunnan toimivuuden, huoltovarmuuden ja turvallisuuden kannalta välttämättömiä, ja esitys vahvistaa mahdollisuuksia turvata yhteiskunnan toimintaa poikkeuksellisissa häiriötilanteissa kotimaisen säätökykyisen vesivoiman avulla. ET pitää myös perusteltuna sitä, että sääntelyn resilienssiä tarkastellaan normaaliolojen lainsäädännön puitteissa eikä ainoastaan valmiuslain näkökulmasta.
- Esitetty ratkaisu, jossa päätös voisi olla voimassa kerrallaan kuuden vuoden ajan, on Energiateollisuus ry:n mielestä perusteltu. Poikkeamismenettelyä koskeviin tilanteisiin ei välttämättä jouduta päätöksen voimassaoloaikana lainkaan, mutta päätöksen olemassaolo voi olla sähköjärjestelmän ja varautumisen kannalta olennainen. ET kannattaa myös mahdollisuutta jatkaa luvan voimassaoloa enintään kuudella vuodella kerrallaan.

Sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavien toimien menettely ja viranomaisjärjestelmä (18 luvun 5 b §)

- Energiateollisuus ry pitää viranomaisvetoista menettelyä hyvänä lähtökohtana. On myös tärkeää, että poikkeaman käyttöönoton esitetään tapahtuvan järjestelmävastaavan kantaverkonhaltijan ilmoituksesta eikä toiminnanharjoittajan omasta aloitteesta.
- ET:n näkökulmasta on keskeistä, että poikkeaman käytön poikkeuksellisuus ja viimesijaisuus tulee selkeästi esiin esityksestä. Markkinaehtoinen toiminta on aina ensisijainen tapaa turvata sähköjärjestelmän tasapaino. Kuten esityksessä todetaan, poikkeamisen tulee olla mahdollista vain sellaisissa tilanteissa, joissa markkinoilta saatavat tasehallintaresurssit eivät riitä sähköjärjestelmän käyttövarmuuden turvaamiseen, ja uhkana on sähköpulatilanne ja kiertävät sähkökatkot.
- Energiateollisuus ry huomauttaa, että vastuu sekä menettelyä koskevasta viestinnästä, että lakimuutosten toimeenpanon aiheuttamista vaikutuksista tulee olla viranomaisilla. Vesivoimayhtiöiden näkökulmasta mainehaittojen ja ennakoimattomien riskien hallinta edellyttää avointa viestintää ja yhteistä linjaa viranomaisten kanssa.

Energiaviraston tiedonsaantioikeutta koskevat ehdotukset (18 luvun 5 c §)

- Energiateollisuus ry huomauttaa, että vesivoimalaitosten juoksutus- ja muut sähköntuotantoon liittyvät tiedot ovat julkisuuslain 24 §:n mukaisia salassa pidettäviä tietoja

ja ne kuuluvat julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20) kohdan mukaisen liikesalaisuuden piiriin. Lakiehdotuksessa on varmistettava, että edellä mainittuja tietoja ei luovuteta julkisuuslain (621/1999) nojalla tai muullakaan perusteella muille tahoille, kuin tämän lakiesityksen mukaan lakisääteisiä tehtäviä hoitaville viranomaisille.

Sähköjärjestelmän käyttövarmuutta turvaavista toimista johtuvien edunmenetysten korvaaminen (18 luvun 6 a §)

- Korvausten osalta Energiateollisuus ry kannatta esitystä, että poikkeuksellisista toimista johtuvat edunmenetykset korvattaisiin valtion varoista. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, korvausten suorittamista valtion varoista voidaan pitää perusteltuna, sillä sähköjärjestelmän käyttövarmuus on tärkeää koko yhteiskunnalle ja sen keskeisille toiminnoille, eikä toimien käyttöönotto tapahtuisi luvan haltijoiden intressissä tai heidän aloitteestaan.
- Hallituksen esityksessä todetaan, että jos korvaukseen oikeutettu on saanut 5 a §:ssä tarkoitettua tapahtumasta tai sähköjärjestelmän turvaamiseksi toteutetuista toimenpiteistä hyötyä, on hyöty otettava huomioon korvausta määrättäessä. ET katsoo, että viranomaisen päätöksestä luvan haltijalle aiheutuvat vahingot tulee korvata eikä hyötyä tule huomioida korvausta määriteltäessä.

Ehdotuksen vaikutusten arviointi (erityisesti millaisia vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan ja onko ehdotuksilla muita kuin mietinnössä tunnistettuja vaikutuksia, mitä)

- Energiateollisuus ry huomauttaa, että lupapoiikkeamien vaikutus vesienhoidon tilaluokitteluun ja sitä kautta mahdollisiin tuleviin toimenpiteisiin tulee ottaa huomioon. Väliaikaisista poiikkeamista aiheutuvat muutokset vesistön tilassa eivät saa johtaa tilanteeseen, jossa vesivoimatoimijoille kohdistuu myöhemmässä vaiheessa lisävaatimuksia tai velvoitteita vesienhoidon suunnittelun kautta.

Vesivoiman tilapäisiä lisäämismahdollisuuksia ja sen vaikutuksia koskevan, päätösmenettelyä edeltävän selvityksen tarpeellisuus ja toteutus

- Energiateollisuus ry toteaa, että ennen varsinaista päätöstä tehtävän selvityksen avulla voidaan tunnistaa mm. laitokset, vesistöt, mahdollisuudet tehon ja energian lisäykseen, vaikutukset ja haittojen lieventämiskeinot, joita poiikkeamisenmenettelyssä voitaisiin hyödyntää. Selvitystä kannattaa hyödyntää myös lupahakemuksen lähtötietoina.
- Selvityksestä säättäminen lailla voisi tukea prosessin avoimuutta ja tehtävänjakoa, mutta toisaalta se voi turhaan jäykistää menettelyä ja lisätä viranomaisresurssien tarpeita. Jos selvityksestä päädytään säättämään lailla, myös sen osalta tulee kiinnittää huomiota tietojen saatavuuteen ja julkisuuteen liittyviin kysymyksiin.

Muut huomiot ehdotuksesta

- ET esittää, että lyhytaikaissäädön määritelmät luvuista 4.2 ja 4.3.2.3 poistettaisiin. Kuten kappaleessa 4.2 todetaan, niin työryhmän toimeksiantoon ei ole kuulunut arvioida vesivoimalaitosten normaaliin toimintaa kuuluvaa lyhytaikaissäännöstelyä, tai tehdä niitä koskevia ehdotuksia.

Energiateollisuus ry

Marja Rankila
Asiantuntija, Kestävä kasvu
Energiateollisuus ry